

นโยบายลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อย มุ่งลดเหลื่อมล้ำ พัฒนาคุณภาพชีวิต

ย้อนไปเมื่อเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา รัฐบาลมีนโยบายเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำสวัสดิการช่วยเหลือผู้ยากไร้ หรือมาตรการช่วยเหลือคนจนที่มีรายได้น้อยไม่เกินปีละ 1 แสนบาท โดยให้กระทรวงการคลังดำเนิน “โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ” ใครมีรายได้ต่อปีไม่เกิน 1 แสนบาท ให้ไปต่อคิวลงทะเบียนผ่าน 3 ธนาคาร กำหนดช่วงเวลาไว้เพียง 1 เดือนเท่านั้น แต่ไม่ได้ระบุชัดเจนว่า ลงแล้วจะได้อะไร ทำให้คนทั่วไปไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก¹

ปัญหาความยากจนในไทย

“ความยากจน” เป็นปัญหาหนึ่งที่ก่อตัวอยู่ในสังคมไทยมาช้านาน ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสุขภาวะ อันเป็นความทุกข์ยากต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน อีกทั้งสื่อเค้าวจะทวีความรุนแรงนำไปสู่การขาดการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยสาเหตุความยากจนในประเทศไทยนั้นเกิดจาก 2 ลักษณะ ได้แก่

1. **ปัจจัยภายใน** สิ่งที่ประชาชนมีหรือดำเนินการอยู่ทุกวัน แต่ด้วยข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดสถานะทางสังคมที่แตกต่างกัน อาทิ ต้นทุนการผลิต ช่องทางจำหน่าย สินค้า อำนาจการต่อรอง ความรู้ความสามารถในการทำงาน ศีลธรรม คุณธรรม ค่านิยม การบริโภค เป็นต้น
2. **ปัจจัยภายนอก** เกิดจากโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยที่แม้จะเป็นระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed

Economic System) ระหว่างระบบทุนนิยมและระบบสังคมนิยม แต่ในเชิงปฏิบัติจะมีความเป็นระบบทุนนิยมมากกว่า ทำให้ประชาชนจำนวนหนึ่งมีเสรีภาพในทรัพยากรและแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่พวกพ้องของตนเอง และเกิดการกระจายรายได้อย่างไม่เป็นธรรม นำมาซึ่งปัญหาความยากจนในที่สุด

สาเหตุการเสียชีวิตที่สำคัญของประชากรไทยมาจากโรคมะเร็งและโรคหัวใจ ซึ่งทั้ง 2 สาเหตุนี้พบว่าเป็นประชากรที่มีรายได้น้อยมีโอกาสเสียชีวิตมากกว่าประชากรที่มีรายได้สูง ดังนั้นการแก้ปัญหาความยากจน จึงไม่เพียงเป็นการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นการช่วยแก้ปัญหาสังคมและสุขภาพ อันจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศอีกด้วย

โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาด้านรายได้ในสังคมไทย รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงกำหนดเป็นนโยบายให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยเข้ามาลงทะเบียนในระบบฐานข้อมูลของรัฐ ระหว่าง 15 กรกฎาคม – 15 สิงหาคม 2559 เพื่อกำหนดมาตรการความช่วยเหลือต่อไป จากนั้นในวันที่ 22 พฤศจิกายน 2559 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบนโยบายเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้มีรายได้น้อย ผ่านโครงการลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยเพื่อรับสวัสดิการของรัฐ ด้วยความมุ่งหวังว่าความช่วยเหลือจะแพร่กระจายสู่ประชาชนได้ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย

คำว่า “ผู้มีรายได้น้อย” ตามเกณฑ์ที่รัฐบาลกำหนดไว้จะต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2559 (หรือเป็นผู้เกิดก่อนวันที่ 16 สิงหาคม 2541) และต้องเป็นผู้ว่างงานหรือมีรายได้ไม่เกิน 100,000 บาท ในปี 2558 โดยคำว่า “รายได้” ในความหมายดังกล่าวจะนับเฉพาะรายได้ของบุคคลที่ลงทะเบียนเท่านั้น ไม่รวมการประกอบอาชีพแบบคร่ำเรื้อรังที่ไม่สามารถแยกแยะรายได้เป็นรายบุคคล²

ผู้ประสงค์จะลงทะเบียนรับสวัสดิการดังกล่าวจะต้องยินยอมเปิดเผยสถานะทรัพย์สินของตน เพื่อให้รัฐบาลเก็บเป็นฐานข้อมูลสำหรับจัดสรรสวัสดิการอย่างเหมาะสม โดยสถานะทรัพย์สินที่ต้องเปิดเผย อาทิ

- **รายได้** ได้แก่ เงินเดือน เงินฝากในธนาคาร สลากออมทรัพย์ พันธบัตรประเภทต่างๆ ฯลฯ
- **กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน** ได้แก่ ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ฯลฯ
- **หนี้สิน** ได้แก่ หนี้เงินกู้ในระบบ หนี้เงินกู้นอกระบบ หนี้บัตรเครดิต หนี้เพื่อการเกษตร หนี้เพื่อการประกอบธุรกิจ หนี้เพื่อการศึกษา หนี้เพื่อการอุปโภค-บริโภค หนี้เพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ ฯลฯ

ทั้งนี้มาตรการช่วยเหลือของรัฐบาลนั้นแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การมอบเงินช่วยเหลือ 3,000 บาท ให้แก่ผู้มีรายได้น้อยไม่เกิน 30,000 บาทต่อปี และการมอบเงินช่วยเหลือ 1,500 บาท ให้แก่ผู้มีรายได้ระหว่าง 30,001 – 100,000 บาทต่อปี โดยการโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารที่ร่วมโครงการ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ธนาคารกรุงไทย และธนาคารออมสิน

ผู้ลงทะเบียนเพื่อรับสวัสดิการจากกรมสรรพากรในปี 2559 พบว่ามีผู้ลงทะเบียนที่ไม่ใช่เกษตรกรจำนวนมากถึง 5.4 ล้านคน³ แบ่งเป็นผู้ที่มีรายได้ไม่เกิน 30,000 บาทต่อปี จำนวน 3.1 ล้านคน และผู้มีรายได้ระหว่าง 30,001 – 100,000 บาทต่อปี จำนวน 2.3 ล้านคน โดยใช้วงเงินงบประมาณ 12,750 ล้านบาท

1. กรอกเอกสารและยื่นแบบฟอร์มการลงทะเบียนที่ธนาคารที่ร่วมโครงการโดยตรง

2. ดาวน์โหลดแบบฟอร์มสำหรับลงทะเบียนจากเว็บไซต์ของกระทรวงการคลัง หรือธนาคารที่เข้าร่วมโครงการ หรือดาวน์โหลดผ่านเว็บไซต์จากนั้นจึงนำไปยื่นธนาคารที่ร่วมโครงการ

ภายหลังโครงการระยะแรกเสร็จสิ้นลง รัฐบาลได้มีแนวคิดที่จะขยายโครงการความช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยออกไปในระยะยาว โดยจะเปิดให้ผู้มีรายได้น้อยได้ลงทะเบียนในรอบใหม่ในช่วงเดือนเมษายน 2560⁴ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ยังไม่ได้ลงทะเบียนในรอบแรกเข้ามาลงทะเบียนเพิ่มเติม โดยมีแนวคิดจัดระบบสวัสดิการของรัฐในรูปแบบต่างๆ สำหรับลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยในระยะยาว อาทิ

- **บัตรประจำตัวผู้มีรายได้น้อย** เพื่อเตรียมพร้อมไว้รับสวัสดิการที่ทางรัฐบาลจะมอบให้ในอนาคต เช่น การลดค่าน้ำ-ไฟฟ้า การขึ้นรถเมล์ฟรี รถไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งหากใช้บัตรดังกล่าวร่วมกับเครื่องก็จะรู้ได้ทันทีว่าได้รับสวัสดิการดังกล่าวหรือไม่

- **การทำประกันชีวิตให้ผู้มีรายได้น้อย** โดยจ่ายค่าเบี้ยประกันรายละ 99 บาทต่อปี คั้มครอง 5-6 หมื่นบาท และจ่ายชดเชยกรณีประสบอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยเท่ากับค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาทต่อวัน

- **การจ่ายเบี้ยยังชีพเพิ่มให้ผู้สูงอายุที่เป็นผู้มีรายได้น้อย** กรณีผู้สูงอายุฐานะดี สมัครใจสละสิทธิเบี้ยชราภาพ

อนึ่ง ผู้มีความประสงค์จะลงทะเบียนสามารถติดตามข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ของกรมสรรพากรหรือเว็บไซต์ของโครงการ ขั้นตอนการลงทะเบียนเพื่อรับสวัสดิการของรัฐสามารถทำได้ 2 วิธี คือ

มุมมองต่างๆ ต่อโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ

ที่จริงแล้ว โครงการลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยของรัฐบาลครั้งนี้ไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่สำหรับสังคมไทย เพราะในยุค**รัฐบาลทักษิณ** เคยให้มีการ “ลงทะเบียนคนจน” และมีประชาชนมาลงทะเบียนราว 7 ล้านคน **รัฐบาลอภิสิทธิ์** ก็เคยออกนโยบายช่วยเหลือคนจนกันมาแล้วทั้งสิ้น โดย**รัฐบาลอภิสิทธิ์** ได้ดำเนินแผนกระตุ้นเศรษฐกิจและออกมาตรการ “เช็คช่วยชาติ” โดยมอบเช็คมูลค่า 2,000 บาทให้แก่ประชาชน 3 กลุ่มได้แก่⁵

1. ผู้ที่จ่ายเงินสมทบประกันสังคมที่มีเงินเดือนไม่ถึง 15,000 บาท และผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้างหรือลาออกโดยสมัครใจ และอยู่ระหว่างได้รับเงินชดเชยกรณีว่างงานในอัตรา 50% ของเงินเดือนเป็นเวลา 8 เดือน จำนวน 8.1 ล้านราย

2. กลุ่มข้าราชการเบี้ยหวัดบ้านาญ จำนวน 2.3 แสนราย

3. บุคลากรภาครัฐ 1.4 ล้านราย

ขณะที่**รัฐบาลยิ่งลักษณ์** เลือกที่จะดำเนินการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยผ่าน 2 นโยบายการจ้างแรงงานได้แก่⁶

1. นโยบายเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำเป็นวันละ 300 บาท
2. นโยบายฐานเงินเดือนของผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีไม่น้อยกว่า 15,000 บาท

แม้ว่ารัฐบาลแต่ละชุดจะมีเจตนาที่ดีในการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน แต่ถึงกระนั้นก็ยังคงมีกระแสเห็นด้วยและกระแสวิพากษ์วิจารณ์จากคนกลุ่มต่างๆ สำหรับโครงการลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยของรัฐบาลชุดปัจจุบันมีกระแสความคิดเห็นที่หลากหลาย ดังนี้

พล.ท.สรรเสริญ แก้วกำเนิด โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี มองว่ามาตรการของรัฐบาลครั้งนี้จะส่งผลดีในแง่ของการกระตุ้นการบริโภคภายในประเทศ ทำให้เกิดการหมุนเวียนของเศรษฐกิจ และลดจำนวนหนี้สินของประชาชน นอกจากนี้การขึ้นทะเบียนผู้มีรายได้น้อยจะเป็นฐานข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการช่วยเหลืออื่นๆ ได้อย่างตรงจุด ทั้งนี้ประชาชนผู้ได้รับสวัสดิการเองก็จำเป็นต้องปรับตัว มิใช่จะรอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว

นายกฤษฎา จีนะวิจารณะ ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สศค.) กล่าวว่านโยบายที่รัฐบาลกำลังดำเนินการอยู่คือการส่งเสริมการเติบโตจากเศรษฐกิจภายในแทนที่การพึ่งพาจากภายนอก อีกทั้งการให้ความช่วยเหลือ “กลุ่มที่ยังขาด” ก็นับว่าเป็นความจำเป็นที่สังคม ไม่ควรนำเกณฑ์ด้านความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจมาเป็นกรอบประเมิน

ขณะที่ **นายพิชัย นริพทะพันธุ์** อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานในสมัยรัฐบาลยิ่งลักษณ์ฯ มีความเห็นที่ต่างออกไปว่า รัฐบาลกำลังพยายามช่วยเหลือประชาชนในภาวะที่ลำบาก แต่จะไม่เกิดประโยชน์ในแง่ของการกระตุ้นเศรษฐกิจ เพราะการกระตุ้นเศรษฐกิจที่แท้จริงจะต้องพิจารณาจากภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ใช่เพียงการจ่ายเงินเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนเพียงกลุ่มเดียว

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) **ดร.ณรรักษ์ พิศลยบุตร** นักวิชาการ ให้สัมภาษณ์สำนักข่าวอิศรา ถึงมาตรการที่ภาครัฐช่วยเหลือประชาชนผู้มี

รายได้น้อย 3,000 บาท ว่าเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ เพราะสิ่งที่ภาครัฐทำ คือการนำเงินมาแจกให้กับประชาชน และประชาชนที่ได้รับจะนำเงินไปใช้จ่ายหรือไปบริโภค แต่หากถามว่าเป็นนโยบายที่ดีหรือไม่ “ในฐานะนักวิชาการก็กังวลใจ เพราะนโยบายลักษณะนี้เป็นแก้ไขปัญห เฉพาะหน้า ขณะที่ประเทศไทยมีปัญหาเรื่องนี้ คือประชาชนยังไม่สามารถจัดการหนี้ของตัวเองได้ เรื่องของการแจกเงิน ถ้าทำไปโดยยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน สุดท้ายก็จะกลับเข้าสู่ปัญหาเดิม ภาระหนี้ก็ไม่เปลี่ยนแปลงให้ไป ก็เหมือนกับน้ำซึมบ่อทราย” ฉะนั้นนโยบายใดๆ ที่ออกมาแล้วก็แล้วแต่ ต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง เพราะเป็นการนำเงินภาษีประชาชนมาใช้ ทั้งนี้ได้เสนอว่าภาครัฐควรแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือน แม้จะไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายต้องใช้ระยะเวลาในการทำงานค่อนข้างมาก รวมถึงต้องปรับพฤติกรรมของประชาชนด้วย⁷

บทส่งท้าย

โครงการลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยเพื่อรับสวัสดิการของรัฐ เป็นอีกหนึ่งนโยบายของรัฐบาลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนซึ่งเป็นรากฐานของสังคมให้ดียิ่งขึ้น แม้ว่าในรอบแรกประชาชนบางกลุ่มเข้าไม่ถึงระบบลงทะเบียน เช่น ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ทำให้คนเหล่านี้เสียสิทธิในการได้รับสวัสดิการ และส่งผลให้ฐานข้อมูลที่รวบรวมได้จากการลงทะเบียนของประชาชนไม่สมบูรณ์อย่างที่ควรจะเป็น และไม่สามารถช่วยเหลือประชาชนได้ครอบคลุมตามที่ตั้งใจ ทำให้ต้องขยายโครงการลงทะเบียนในปี 2560 โดยภาครัฐจะเพิ่มสวัสดิการของรัฐในระยะยาวด้วย แต่ไม่ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายให้ความช่วยเหลือประชาชนมากน้อยเพียงใดก็ตาม ประชาชนเองก็มีหน้าที่ต้องพัฒนาศักยภาพของตนให้มีความก้าวหน้า มีความขยันหมั่นเพียร มีวินัยในการใช้จ่าย เพิ่มการออม ลดการก่อหนี้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตนในระยะยาวด้วย

